

מבחן סימנים שיט שכ

יש לפרט שיטות הראשונים והפוסקים, ולסכם למעשה כיצד יש לנהוג בכל שאלה.

1. בבית הכנסת של ה'יקים' ישנה כרטסת שבה רשומים שמות המתפללים, ולפני קריאת התורה של המניין הראשון, הגבאי הראשי מחפש את שבעת הקרואים העומדים לעלות בשני המניינים ומוציאם מהכרטסת כדי לקוראם לתורה, האם אריך למעבד הכי- נמק.
2. בגמ' שבת קח. מבואר שהשולה דג מן הים כיון שיבש בין סנפיריו, חייב. ונחלקו הראשונים האם חייב מדין קוצר או מדין נטילת נשמה. האם ניתן לחייב גם משום בורר? והאם מותר להוציא את המים מקופסת מלפפונים חמוצים או תירס והאם יש חילוק בין המים שעל התירס לבין המים שבין גרעיני התירס.
3. א. האם מותר להוריד העור של דג ה'מושט' כדי שיהיה נח יותר לאוכלו כאשר כבר נמצא בצלחת של הסעודה. ב. האם מותר להוריד עלי פטרוזליה הדבוקים על הדג כאשר אינו רוצה לאוכלם. ג. תפוח שחלקו רקוב, האם מותר להוריד את החלק הרקוב בצורה מדוייקת בלא שמוריד עימו חלק שאינו רקוב.
4. ראובן רוצה לתת בבקבוק של בנו התינוק משקה המכונה 'ספרינג', ולמרות שבנו אוהב את חתיכות הפרי בכל זאת כדי שלא תסתם פטמת הבקבוק רוצה לסנן בכלי את חתיכות הפרי, האם מותר לעשות כן.
5. כוס קוקה קולה קר עם קוביות קרח של קוקה קולה, האם יכול להפריד את הקרח מהמשקה? והאם יכול להשתמש בקנקן עם מכסה שיש בפיו רשת כדי שלא יצא הקרח החוצה.
6. גב' ל. נוהגת לעשות סלט פירות בשבת באופן זה: חותכת את כל הפירות ע"ג הקרש, ואח"כ שופכת את המיץ שהצטבר על הקרש לתוך הסלט פירות. האם עושה כדיון. והאם הדין משתנה כאשר חותכת גם ענבים לסלט פירות.
7. מים היוצאים מאליהם מכבשים ושלקות, האם מותר לשתותם בשבת.
8. ראובן ניגש בשבת בבוקר לקדש על היין וראה שנגמר לו היין, והגה רעיון במוחו, הואיל וכתב השו"ע סי' ער"ב ס"ב שמותר לסחוט ענבים ולקדש על המיץ, יסחט אשכול של ענבים על קצת סוכר, ויקדש על מיץ הענבים. האם טוב הגה או ששגה.
9. דיני השלג והברד: א. להוציא בקבוק מהמקפיא שחציו קפוא, ולנערו חזק כדי שיפשיר. ב. להוציא שקית חלב קפואה מהמקפיא. ג. פסק המשנ"ב סי' ק"ס סקנ"ח שבשעת הדחק יכול לטבול ידיו בשלג ועלה לו לנט"י. האם גם בשבת יכול לעשות כן.
10. ההולך בגשם ונרטבו גרביו ממני הגשמים שנמצאים בשלוליות ואם ימשיך וילך, ע"י צעידתו יסחט את גרביו, האם יכול להמשיך ללכת?

תשובות

1. יש לברר ב' ענינים. א. האם דפי הכרטסת נחשבים 'מעורבים'. ב. האם כשמוציא את הדף שרוצה חשיב אוכל מפסולת, ואם כן- מהו גדרו של לאלתר. בענין התערובת, כתב בתרומה"ד שב' מינים גדולים מסבא אינם נחשבים לתערובת, אך לא מלאו ליבו להתיר מאחר שהסמ"ג חשש גם כב' מינים גדולים, ולכן כב' מינים ניכרים זמ"ז יש בהם איסור בורר. אלא שעדיין יש להדגיש שרק באופן שהם מעורבים שייך תערובת ויהיה איסור בורר, אך אשר מסודרים הם אין זה בכלל תערובת ואין איסור בורר. וא"כ במקרה היה נראה לומר שאין איסור בורר כי אין הדפים מעורבים אלא מסודרים אחד ליד השני. אלא שזה אינו, שהרי לא ניכרים מבחון הדפים שכל אחד הוא מין אחר, ולכן יש להחשיבם כתערובת, וכבר כתב הט"ז סוף סימן שי"ט שיש ברירה גם בכלים ולא רק באוכלין, [ואמנם דעת האו"ש שאין ברירה בכלים כאשר השימוש בכל כלי לעצמו, ולשיטתו אין איסור בורר אף כשלא מסודרים].
ואם כנים הדברים שכרטסת זו כתערובת, עדיין אין להתיר לעשות כן ע"פ מה שחידש הבאור הלכה ס"ג, שבב' מיני אוכלים כשמונחים אחד ע"ג השני אין הפרדתם פועלת יפוי בהם, ורק פועל את הפרדה, וכאשר מסלק את העליון להגיע לתחתון מותר לכו"ע, דהכא היות והגדרנו את הכרטיסים כתערובת שאינה ניכרת לא יועיל ההיתר של הבאור הלכה. אלא שעדיין יש להתיר לעשות כן לאלתר מצד סברא נוספת, שכתב השביתת השבת, שכאשר מסלק את הפסולת כדי להגיע לאוכל ומשאיר את הפסולת במקומה ורק מזיזה קצת כדי להגיע לאוכל- אין זה בורר פסולת מאוכל אלא אוכל מפסולת, וממילא יהיה מותר לעשות כן לאלתר.
ולמנין השני לא יעשה כן.
2. יש לדון האם יש תערובת לח ביבש, ובבאר היטב ריש הסימן הביא מחלוקת בין מהריט"ץ ומהרי"א בענין זה. והט"ז סוף הסי' לענין זבוב בכוס כתב שצריך להוציאו עם קצת משקה וא"כ לשיטתו יש

תערוכת לח ביבש וכן פסק המשנ"ב משנ"ב סקס"א [ובבאור הלכה שם הביא שהבית מאיר נקט להקל].
וא"כ היה מקום לדון שבכל דיג יש גם מלאכת בורר. אלא שאכתי יש לדון שהואיל והדג הוא חתיכה גדולה אינו מעורב כלל עם המים ואינו דומה לזבוב שקטן הוא וחשיב מעורב, ולפ"ז אין בורר בדיג. וכן יש להתיר לפ"ז להוציא את המים מקופסת המלפפונים כי הם גדולים ואינם מעורבים, אבל מים בקופסת תירס יש לחלק בין המים העליונים שצפים מע"ג התירס לבין המים שמעורבים עם התירס, שהמים שצפים מעל התירס מותר להוציאם וכמו שכתוב בס"ד שמותר לערות המים עד הניצוצות משום שאינם מעורבים עם התירס, אבל אח"כ אסור כי נחשב שמעורבים עם התירס.

3. להוריד העור מעל דג המושט יש לדון האם דומה לדין לקלף קליפה מפרי. ובענין קליפת הפרי כתב הרמ"א ס"ס שכ"א שמותר לקלוף לאלתר ולמרות הקליפה היא פסולת ואין לברור פסולת מאוכל לאלתר, הכא שרי. ובטעם הדבר מצאנו ב' ביאורים. הבאור הלכה ס"ס שכ"א הביא בשם מאמר שקליפת פרי נחשב דרך אכילה כי א"א בענין אחר לאכול הפרי ולכן יהיה מותר אף פסולת מאוכל. ואילו בבאור הלכה ס"י ש"ט ס"ד הביא בשם הי"ש"ש לבאר שכל קליפה היא שומר לפרי ואינה נחשבת לפסולת אלא מעמידה את הפרי ולכן מותר להוציאה [ולסברא זו מתיר הי"ש"ש אף לאח"ז], ולכן התיר גם להוציא עצמות הדג כי הם חלק מהדג ואינם פסולת ואע"פ שאפשר לאכול הדג גם בלא להוציא את העצמות ואין כאן את הסברא של המאמר שא"א בענין אחר. וכעת נחזי אנן, לדעת הי"ש"ש פשוט שיש להתיר להסיר את עור דג המושט דלא גרע מכל עצמות הדג שחשיב מין אחד וה"נ עור הדג. אמנם לדעת המאמר יש לפקפק בזה היות ורק קליפה הותרה דכך הוא דרך אכילה שהרי א"א בענין אחר אבל הסרת העור מיותרת היא שהרי אפשר לאכול הדג גם בלא להסיר העור. אלא שעדיין יש לדון להתיר העור של הדג מצד ההיתר שכתב הבאור הלכה שם להסתמך על דעת מהרי"א שכאשר בורר סמוך לאכילה ממש מותר אף פסולת מאוכל כי חשיב דרך אכילה. ועוד שאפשר לדמות העור לעצמות הרכים שכתב הבאור הלכה שהיות ויש כאלו שאוכלים עצמות אלו אינם פסול כלל, ה"נ אין העור פסולת כלל. ואין לומר שהואיל והוא איסטיניס ולא רוצה לאכול העור יאסור לו וכפי שכתב הבאור הלכה ס"י לענין קסמין שבמים, דשאני התם שהקיסמין הינם פסולת אכו"ע אלא שיש שאין מקפידים עליהם אבל העור ודאי שאינו פסולת.

וכ"ז לענין עור הדג אך פטרוזיליה שנמצאת ע"ג הדג כו"ע יודו שאין לה דין עור ואינה מין אחד עם דג אלא ב' מיני אוכלים ולכן יש לאסור להורידה דאף ליש"ש אינה שומר לדג כי אינה גדילה עימו. אלא מה שיש לדון בזה הואיל וב' מיני אוכלים נחלקו התוס' והרמב"ם האם יכול להפריד את המין שאינו רוצה ולהשאיר המין שרוצה, דדעת התוס' וכן פסק הרמ"א שאסור כי מה שאינו רוצה חשיב פסולת. אמנם דעת הרמב"ם שיכול להפריד אף מה שאינו רוצה כי אין לו דין פסולת כמבואר כ"ז בבאור הלכה ס"ג בשם הר"ר דוד עראמה. ונמצא שלדעת הרמב"ם וכן נראה שפסק השו"ע יש להתיר להוריד את עלי הפטרוזיליה ולדעת הרמ"א יש לאסור.

ולענין להוריד החלק הרקוב של התפוח, כתב בשש"כ בשם הגרש"ז שמותר להוריד החלק הרקוב בהסתמך על דעת הי"ש"ש שכיון שגדל עם התפוח נחשב רק תיקון אוכלא כפי שכתב הי"ש"ש עיי"ש. ויש לדון בדבריו, דאפשר שהתיר הי"ש"ש רק באופן שהוא שומר לפרי והפרי נצרך לו כמו עצמות וקליפה ולכן הוא מין אחד עם הפרי ושרי, אבל לא חלק רקוב של התפוח.

4. מבואר בס"י ש"ט שייך ומים צלולין מותר לסננם במשמרת, ואפי' שיש שם קצת קימחין בכל זאת מותר כי רוב העולם שותים זאת כך ולכן אין בזה משום בורר. ולדעת הרמב"ם אסור אף באופן זה ע"י כלי. ומקרה דידן דומה לסעיף זה שהרי רוב העולם שותים המשקה עם חתיכות הפרי שבתוכו וממילא לדעת הרמב"ם אין לעשות כן ולדעה א' בשו"ע מותר וכן פסק במשנ"ב סקמ"א להתיר. אלא שעדיין יש לדון היות וכתב הפמ"ג שאם הוא איסטיניס ומקפיד על קצת קימחין יהיה אסור לו לסנן כי לדעתו הוא פסולת, וא"כ במקרה דידן יש לדון אם נחשב לאיסטיניס הואיל ומפריעים לו הפירות, או דלמא אין זה איסטיניס משום שלא מפריעים לו הפירות ואינם פסולת לגביו אלא רק משום סיבה חיצונית לא יכול להשתמש בהם אך אינם פסולת בעצמם. ומסברא נראה לאסור זאת, דמה אכפת לן הסיבה שאינו רוצה פירות אלו, אם משום שאינו רוצה לאוכלם אם משום שמפריעים לו – סו"ס פסולת הם לו ולכן יש לאסור לעשות כן.

5. קודם יש לדון האם המשקה והקרח ממין המשקה נחשבים למין אחד או ב' מינים, ואין לי הכרע בדבר ומסברא נראה לומר שחשיב ב' מינים. ואם כן כתב השו"ע ס"ג שכלי שמערה בו יין מהחבית אין להשים בפיו קסמין כדי שיעכבו הפסולת מלצאת, וה"נ יש לאסור להשתמש בכך שתיה זה. ולכאורה היה עדיין להתיר מצד מה שכתבנו לעיל, שרוב העולם שותים זאת עם הקרח ולכן לא נחשב לפסולת כלל ומותר אף במשמרת, אלא שזה אינו, דבשני מיני אוכלים לא אומרים היתר זה כי דודאי כל מין חשיב לעצמו ורק בפסולת שאין לה חשיבות בפנ"ע כאשר רוב עולם שותים אותה מותר דחשיב שיש רק משקה בלא פסולת אבל בב' מיני אוכלים ודאי שיש כאן ב' מינים שאוכלים את שניהם מ"מ אין להפרידם זמ"ז.

6. בפשטות יש לדון פירות שלנו היום כדין תותים ורימונים היות ודרך לסוחטם ולהוציא מהם מיץ, וקיי"ל בתותים ורימונים שכאשר הכניסם לאכילה, משקה הזב מהם מותר לשתותו ומשקה הנסחט ממנו אסור. וכאשר חותך פרי יש לדון את המיץ שזב בגלל שחתכו כזב מאיליו וסלט פירות מיקרי שעומד הפרי לאכילה, ולפ"ז יש להתיר את המיץ של הפירות ומותר לשתותו ולכן מותר לתיתו בתוך הסלט הפירות כמבואר כל זה בסי' ש"כ ס"א. אמנם אם חתך גם ענבים, קיי"ל בענבים שמשקה הזב מאיליו אסור מצד גזרה שמא יסחוט בידים וא"כ המיץ היוצא מהענב אסור בשתייה, ויתירה מזאת מבואר בסי' ש"כ ס"ב שכדי לבטלו צריך ס' כנגדו, ואם היה ניכר בפנ"ע לא בטל לעולם דהוי דשיל"מ שלא בטל אפי' באף, ולכן יהיה אסור לשפוך המיץ לתוך הסלט פירות.
7. נחלקו בגמ' שבת קמה. רב ושמואל וריו"ח בכבשים ושלקות שסחטם למימהן, לדעת רב ושמואל אסור מדרבנן ולדעת ריו"ח חייב חטאת. ופסקו רוב הראשונים כרב ושמואל והר"ח פסק כריו"ח. ולהלכה הביא השו"ע ס"ז את ב' הדעות, ועיקר ההלכה לפסוק שאסור מדרבנן ומ"מ המחמיר כר"ח תע"ב כמבואר במשנ"ב סק"ל. ויש לעיין מדוע חמור דין כבשים ושלקות משאר פירות שמותר לסוחטם כמבואר בס"א. ומצאנו ב' טעמים בדבר. א. המשנ"ב סק"ט כתב שבשאר פירות המשקה הזב מהם חשוב כאוכל ואילו בכבשים ושלקות יש לו שם משקה כי היה משקה מקודם. ב. ובבאור הלכה שם כתב טעם נוסף, דכבשים ושלקות דרך לסוחטם ולכן יש חשיבות משקה למשקה הזב מהם ואילו שאר פירות אין הדרך לסוחטם.
- והנה, בזיתים וענבים המשקה הזב מהם אסור משום שיש לו חשיבות משקה וגוזרים אטו יסחטם בידינו, ולטעם הראשון שכתבנו אכן יש לחוש גם בכבשים ושלקות שזב מאליהם כי יש על המשקה חשיבות משקה. אמנם לטעם השני כבשים ושלקות דינם כתותים ורימונים שדרך לסוחטם אך היות וגם אוכלים אותם בלא לסוחטם אין אסור על המשקה הזב מהם, ולכן ה"ה בכבשים ושלקות משקה הזב מהם יהיה מותר.
8. כתב השו"ע ס' ש"כ ס"ד שמותר לסחוט אשכול של ענבים לתוך הקדרה, משום שאין על המשקה שם משקה אלא שם 'אוכל'. וא"כ לכאורה טוב הגה ראובן [ואף שלדעת הר"ח אין לעשות כן כבר כתב הרא"ש שיש לחוש לשיטתו רק לכתחילה]. וכן מציינו בסעיף ו' שאף שלדין אסור לסחוט לימון מ"מ מתיר המשנ"ב לסחוט ע"ג סוכר. אלא שמצינו בסי' תק"ה שאף שמותר לחלוב עז לתוך קדרה עם אוכל [כמו שמותר לסחוט ענבים לתוך קדרה עם אוכל] מ"מ אין סחוט ע"ג פת אחר חלב הרבה כי לא נראה שסוחט לתוך אוכל אלא המשקה עומד בפנ"ע, וא"כ ה"נ יש לאור לעשות זאת כי סו"ס לבסוף יהיה רובא דרובא משקים ומיעוט סוכר- ואין זה נחשב כסוחט לתוך האוכל. ויתירה מזו כתב החזו"א [נו, ז] שאין לסחוט לימון על סוכר אם כוונתו לתיתו לבסוף למשקה דאשלינן בתר סופו, וסופו משקה הוא, וה"נ במקרה דידן. לכן נראה לאסור לעשות כן.
9. א. ג' טעמים מצאנו בראשונים הדין הפשרת שלג וברד, דעת רש"י משום שדמי למלאכה שבורא מים הללו. דעת הרמב"ם גזירה אטו יסחוט פירות, ודעת התרומה דחשיב נולד. והנפק"מ שלב' הטעמים הראשונים אסור רק אם עושה מעשה בידים אבל להניחו בחמה שרי, ואילו לדעת התרומה אסור להניחו בחמה אף שקורה מאיליו משום שיש על המים אסור נולד. והשו"ע פסק להקל בנפשו מאיליו והרמ"א ס' שיי"ח ס"ט"ז החמיר לכתחילה. ויש לדון לדעת השו"ע האם מותר לסחוט בידים כשמיד נסחט לתוך המשקה, ודייק המג"א בלשון השו"ע שנוטה לאסור, ואילו המג"א עצמו סק"ט כתב להתיר באופן זה. וממילא בנידון דידן למג"א שרי לרסק ולשו"ע יש לאסור. והשעה"צ ס' שיי"ח סקמ"ו נקט לאסור לכתחילה כדעת השו"ע.
- ב. ובנידון זה כבר כתבנו שתלוי במחלוקת הרמ"א והשו"ע אי חוששים לנולד ויצא שלדעת השו"ע מותר ולדעת הרמ"א יש לאסור לכתחילה ולהקל במקום הצורך. אך אכתי יש לדון במהות אסור נולד שכתב התרומה, דאם כוונתו לאיסור נולד של מוקצה, יש לחוש כפי שכתבנו לעיל, אך אם כוונתו לאיסור 'מוליד' שהוא גורם את הנולד, אפשר שיש לאסור רק כשמניח בחמה אבל לא כשמניח בחלל החדר ונמצא נפשו מאיליו, ואכ"מ.
- ג. כתב השו"ע בסי"א שיש להזהר שלא ליטול ידיו במים שיש בהם שלג כדי שלא ידחקם ונמצא מרסק השלג. וכתב ע"ז המג"א שלפי שיטתו שאין אסור לרסק כאשר נמצא עם עוד מים ה"נ אין לאסור באופן זה, וכתב הבאור הלכה שיש להחמיר בזה מאחר שהרבה ראשונים כתבו את דין השו"ע. ואפשר לומר שכוונתו להחמיר משום שיש לחוש שמא ירסק ולא יהיה עוד מים ונמצא מרסק שלג בלא מים שאוסר לכו"ע. ואפשר שכוונתו לחוש לדעת השו"ע שיש לאסור אף באופן שמרסק לתוך המים. עכ"פ במקרה דידן אפשר שלדעת המג"א יש להתיר זאת ואילו לדעת השו"ע יש לאסור.
10. יש לדון מצד ב' מלאכות, א. מלבן. ב. מפרק. מצד מלאכת מלבן קיי"ל שאם סוחט מים מבגד חייב משום מלבן וכן מצד מפרק. ויש מקום להקל לדעת הערוך שפס"ר דלא ניחא ליה מותר, וה"נ במקרה דידן הוי פס"ר שלא ניחא הן בליבון והן במפרק כי רק הולך הרגליו ואין כוונתו לסחיטה כלל וכן נראה שאין לו ניחואת בסחיטה זו של כיבוס וכדו' שהרי ודאי עתיד לכבסם בשנית. אלא שדעת הערוך לא

נפסקה לכתחילה [ולחולקים על הערוך יש בזה איסור מדרבנן משום שסחיטה זו היא מלאכה שאצל"ג]. והן אמת שמצד מלאכת מפרק יש עוד מקום להקל שהמים הולכים לאיבוד ודעת ר"ת שאין בזה משום מלאכה כלל של מפרק והמג"א פסק כוותיה לקולא, מ"מ מצד מלאכת מלבן אין היתר זה. והנה כתב השו"ע סי' ש"א סמ"ה: "מי שנשרו כליו במים, הולך בהם ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה". ומלשון השו"ע נראה בפשטות שטעם ההיתר רק בבגדים שאין פס"ר שיבוא לידי סחיטה. אמנם נקטו הפוסקים להתיר גם בגרביים שנרטבו ואף שפס"ר שיסחטם מצד הטעמים שכתבנו לעיל, ועוד משום שהוי כלאח"י ולא גזרו חז"ל את איסורם באופן זה.